

0.1534

MUSİKÎ ve NOTA

EĞİTİCİ AYLIK MUSİKÎ - RADYO ve SANAT MECMUASI

Yöneten: **AVNİ ANIL**

YIL: 1 SAYI: 12 CİLT: 1 EKİM - 1970

İÇİNDEKİLER

- AYDAN AYA : Gelişmeler
Avni ANIL
- MESÜD CEMİL'E DAİR
İsmail Baha SÜRELSAN
- DİL ÇIKMAZI: Hîlmi Soykut
- Bektâşilik'te Musiki. III
Bedri NOYAN
- Türk Musikisi Dersleri
MAKAMLAR - Ferit SİDAL
- HACI ARIF BEY
Hayri YENİGÜN
- NOTA : Bayâtî Nakış
Y. Semâî
«Gül yüzülerin şekline gel»
Tab'î Mustafa Efendi
- NOTA : İsfahan Şarkı
«Canda hasiyet mi van»
Hacı Arif Bey
- NOTA : Hicaz Şarkı
«Martılar ab edem»
Mesûd Cemil
- Raporaj : EMIN ONGAN
Sozer YASMUT
- AÇIK OTURUM : Katılanlar
Muammer SUN
Ulvi ERGUNER
Avni ANIL
Yöneten : Ergilean Saydam
- KARİKATÜR : Umit MUTLU
- BİR CEVAP...
- Bestelenecek Güzel Şiirler
- POSTA KUTUSU

MUSİKİMİZİ SEVELİM, SEVDİRELİM.

HACI ARIF BEY

Yazan : Hayri YENİGÜN

1831 yılında İstanbul'da Eyüp'te dünyaya gelmiştir. Babası, Eyüp Şer'iye Mahkemesi Başkâtibi Mehmed Bekir Efendidir. Arif, henüz küçükken mahallenin iptidâî mektebine gittiği zaman sesinin güzelliği, mektebin lâhî hocası Eyyûbi Mehmed Bey'in dikkat nazarını çekmiş, bu çocuğa uzun yıllar mûsikî hocalığı yaparak (30) fasıl meşk etmiştir.

Arif, 12 yaşlarında iken çok yüksek mûsikî istidâdı gösteriyordu. Bazı kimseler, onu Hammâmî zâde İsmail Dede'ye tanıtmışlarsa da, bu tanıma Dede Efendi'nin ölümünden ancak bir, iki yıl öncesine rastlamıştı.

Arif 13 yaşına geldiği vakit (Bâb-ı Ser askeri)ye çirağ edildiği sırada sesinin güzelliği ve mûsikideki sonsuz kabiliyetinin şöhreti etrafa yayılmağa başlamıştı. Bu suretle küçük Arif, padişah Abdülmecid tarafından (Muzika-i Hümâyün)a alınmış ve sarayın o zamanki mûsikî hocası Bestekâr Hâşim Bey'e talebe olarak verilmişti. Geniş bir istidat, ve kuvvetli bir hâfızaya sahip olan Arif, saraydaki meşklere en güç besteleri dârhâl ve lâ-yikiyle kavramak suretiyle önemii gelişmeler göstermişti. O, sarayda böylece ilerleyip mûsikî kudretini arttırdıkça aylar ve yıllar da geçiyordu. Arif gitgide olgunlaşmağa başladığı için kendisine sarayda (Kurenâlık) rütbesi verilmiş ve (Harem-i Hümâyün) daire-sinin de Mûsikî hocası'ğı tevcih edilmiş olmasından genç yaşta sakal bırakmak mecburiyetinde kalmıştı.

Arif Bey, saraydaki genç kız talebeleri arasında (Çeşm-i dilber) adındaki güzel bir Çerkez kızına nasılsa gönlünü kaptırmış ve bu güzel kızdan aldığı ilhâm üzerine:

Geçti zahm-ı tir-i hicran tâ dil-i
nâşâdımâ
Merhamet ey gamze-i Câdû yetiş
imdadımâ
Öyle bihûş eyledin âzâr ile kim
tab'mrı

Gelmez oldu bir dahi lütf-u kelâmın
yâdımâ
Meclis-i ehl-i sühanda yek - kalem-
dir bu gazel
(Es'adâ) söz varmı hüsn-ü tab'
istidâdımâ

meşhur, her zaman yaşayan ve yaşayacak olan Kürdilihicazkâr makamındaki şarkısını bestelemiş olmakla aynı zamanda bu makamı icâd etmiş oldu.

Bu hâdiseye bigâne kalmayan padişah Abdülmecid'in, müsaade ve muvafakatiyle Çeşm-i dilber, sarayın Mûsikî hocası Arif Beyle evlendirilerek saraydan çirağ edildi.

Esâsen mahçup tabiatlı ve ziyadesiyle hassas olan Arif Bey, Çeşm-i dilber'le ancak iki yıl sürebilen evlilik hayatı geçirmişse de, bu fettan Çerkes kızının kendisine yaşattığı cehennem azapları içinde çok perişan olmuş ve sonunda da bedbaht kocasını Cemil ve Nebile adlarındaki iki ufak yavrusu ile yüz üstü koyup bir tarakçıya kaçmıştı.

Arif Bey, teessüründen yanıp tutuşuyordu. O, bu çok acıklı zamanlarında eline geçen - cana yakın - güfteleri bestelemekle kendisine teselli arıyor ve biri - birinden parlak düşürdüğü eserleriyle Türk Mûsikisine hizmet etmiş oluyordu.

Artık saraydan da ayrılmış bulunan Arif Bey, bir müddet «Şûrâ-yı Devlet» hulefâliğinde, ve Beykoz Âşâr Müdürlüğünde çalışmış ise de sonradan tekrar saraya alınacak (Harem-i Hümâyün)daki derslerine devâma başlamış ve bu defa da (Zülf-i nigâr) adında terbiyeli, hassâs bir diğer Çerkes kızı ile evlendirilmişti.

Üzerinden bir yıl geçtikten sonra Arif Bey'in Zülf-i Nigâr'dan bir kızı dünyaya gelmiş ve adını (Rabia) koymuştu. Fakat ne çâre ki bu defa da bu kadıncağız müptelâ olduğu verem âfetinden kurtulmıyarak yataklara düştü ve bir süre sonra da genç yaşında gözlerini dünyaya kapadı.

Bu ikinci mânevî perişanlığından sonra Arif Bey, Sultan Abdül'aziz'in padişah olması üzerine, ve Delâl zâde İsmail Efendi'nin de vefat etmiş bulunmasından Enderûn'a alınarak sarayın Baş-hânenlediğine, ve aynı zamanda padişahın musahipliğine tâyin edildi. Değerli üstad bu kere de üçüncü defa olarak yine bir Çerkes kızı olan (Nigâr-nik) adlı bir hanımla evlendirildi.

Arif Bey, bir müddet sonra saraydan ayrılarak ailesiyle birlikte Zincirlikuyu'daki çiftliğinde sâkin ve münzevî bir hayat yaşamağa başladı.

İkinci Abdülhamid tahta çıkınca Kol-ağalık rütbesiyle (Muzika-i Hümâyün) a alındı ise de, bu ince duygulu ve ser-âzâd ruhlı mûsikîşinas, artık sarayda sıkılıyor ve âsâbî da gündün güne bozuluyordu.

Bir rivâyete göre, günün birinde Sultan Abdülhamid tarafından kendisine emrolunan bir şarkıyı okuması yüzünden hapsedilmiş. O da, mahbesinde bestelediği:

Ahteri düşkün garib âşık-ı
âvâreyim
Gün gibi deryâ-yı aşkında gezer
biçâreyim
Sana kul oldum kapından gayri
kande varayım
Pâdişâhim sen dururken ben
kime yalvarayım

Nihâvend makamındaki şarkısı yüzünden affa uğramasıyla bu şarkının bundan böyle (Ahteri düşkün) kelimeleri yerine «Tâlii düşkün», ve «Pâdişâhim» kelimesi yerine de «Şivekârım» denilmek suretiyle okunmasına müsaade edilmişti.

Yaradılışında mürâilîk istidadı bulunan Arif Bey hakkındaki bir rivâyetin mevsûkiyeti bilinmemekle beraber onun artık saraydan çekilerek Zincirlikuyu'da herşeyden el, etek çekmiş bir halde münzevî bir hayat sürdüğü sıralarda madî ve mânevî ıstırapları daha ziyade artmış bulunuyordu.

Devamı sayfa 21 de

Sahip ve Yöneticisi : AVNİ ANIL
Yönetim ve Abone Adresi : Avni Anil
Yeni Fikir Sokak, Nu. 24 - 7, MODA - İSTANBUL
Yazı İşleri Müdürü : Mine ANIL

Gönderilen Yazı ve Resimler
hiç bir suretle iade edilmez.

ABONE Bedelini Ziraat Bankası
Moda Şubesi 2076 hesap
Numarasına, bölgenizdeki Ziraat Bankası
Şubelerinden yatırabilirsiniz...

Fiatı : 3. LIRA
Yıllık Abone : 35 Lira (12 Sayı)
Dizildiği Yer : LATİN Matbaası
Basıldığı Yer : KIRAL Matbaası

AYDAN AYA

Bir Komisyon istiyoruz

UZMANLAR KURULLARI; ARTIK KIMIN NE OLDUĞUNU BİLEN KİŞİLERDEN SEÇİLECEK, İMTİHANDI, DENETLEME İDİ, BAND DİNLEYEREK NOT VERME İDİ, GİBİ TARAFLARI HIÇ ELE ALMIYACAKLAR, YAPACAKLARI ARALIKSIZ TOPLANTILARDA KALİTEYİ BAŞA ALIP, AYLIK PROGRAMLARINI DÜZENLEYECEKLER ve TATBİK EDECEKLERDİR...

Yazan : AVNİ ANIL

Türkiye Radyolarında Türk Musikisini tedvir ve tanzim için en sihatli yolun, bir uzmanlar kurulu kararlarını uygulamak olduğu, bir gerçektir.

TRT Yönetim kurulu üyeleri, memurların tayin ve terfileri işini, asıl yeri olan personel dairesine bırakıp, bir sanat müessesesinin esas işi olan konulara eğilirse, her yönden isabetli bir iş yapmış olacaklardır.

Meydana getirilecek uzmanlar kuruluna seçilecekler, geçmiş tecrübelerden ders alan çok sayıda uzman kişinin bu işe yanaşacağı kanaatini kuvvetlendiriyorsa da, yine de hizmet konusuna isim bulunabilir sanıyoruz.

Bu uzmanlar kurulu önce üç büyük radyomuzda meydana getirilmelidir. İstanbul, Ankara ve İzmir Radyolarında çalışacak olan kurullar, belirli zamanlarda yapacakları ortak toplantılarda, bütün radyoların çalışma düzenlerine hep birlikte eğilecekler, radyolar arası münasebetleri de düzenlemiş olacaklardır.

Kurullara tam selâhiyet tanınacak ve bir süre tayin edilecektir. Bu süre içinde kurulların işine karışmamak, alacakları kararları eksiksiz onaylamak bir prensip olacaktır. Verilen sürelerin sonunda kurullardaki isimler üzerinde tartışmalar ve değişiklikler yapıp, ikinci bir süre için kurulların çalışmaları devam edecektir.

TRT ile sendikalar arasında yapılacak sözleşmelerin madde kısmını tatbik etmeyi ön plâna alacak olan kurullar, sanat yönündeki çalışmalarında hiç bir tâviz veremeyecekler, radyoların esas programlarını mukaveleli sanatkarları ile yürütürlerken, kaşeli sanatkarlar için de bir plâman düşüneceklerdir.

Sanatkarları kırmadan, madde yönlerine ilişmeden bu iş yürür mü? Diyeceksiniz... Yürür...

Uzmanlar kurulları artık kimin ne olduğunu bilen kişilerden seçilecek, imtihanı, denetleme idi, band dinle-

yerek not verme idi, gibi tarafları hiç ele almayacaklar, yapacakları aralıksız toplantılarda kaliteyi başa alıp, aylık programlarını düzenleyecekler ve tatbik edeceklerdir.

Türk musikisinin yayın saatlerini TRT üst makamlarından aldıktan sonra, bu saatleri en mükemmel şekliyle değerlendirme yoluna gidilecek, yapılacak itiraz ve şikâyetler dikkate alınıp, cevaplandırılacaktır.

Mikrofona çıkarılacak yeni eserlerin tesbiti, eski eserlerdeki hataların düzeltilmesi, halk ve sanat musikisi saatlerinin tertiplenmesi, yeni seslerin denenmesi, çalışmalarında eksiklik bulunan sanatkarları ikaz etmek, özel Türk Musikisi ve anma programları düzenlemek, hepsi bu uzmanlar kurulunun görevleri içine girecek, hiç bir dış tesir bu kurulu zedelemeyecektir. Öyle zannediyoruz ki, en az 10 kişiden meydana gelecek bu komisyon, tek kişinin kararlarından daha faydalı ve sihatli işler yapabilecektir.

Türk Musikisi kütüphaneleri, bugünkü içler acısı durumdan bu kurulların yapacakları nota basımı hizmeti ile ortadan kalkacak, eline istenilen paranın geçebilmesi için bütün sanatkarları mikrofondan aynı şekilde faydalanması komikliği sona erecek, paraları tamam olsun diye, 20 kişinin en güzel şekliyle icra edebileceği bir koroya 60 kişi sokulmayacak, yeni eserlerin mikrofona çıkarılması tek adam hatasından kurtarılacak, yepyeni programların meydana gelmesi sağlanacak ve özetlersek, derli toplu bir Türk musikisi yayınına kavuşulacaktır.

Uzmanlar kurullarının görev süreleri tamamlandığında, bu kurullar hata ve sevaplarıyla hesap verecekler, çalıştıkları süreler içindeki tenkitler değerlendirilecek, hatalar varsa düzelme yoluna gidilecek, icabederse kurullardaki isimler değişik kişilerle yer değiştirecek ve aynı çizgi üzerinde çalışmalar devam edecektir.

Bütün dileğimiz bir an önce sihatli ve tam selâhiyetli uzmanlar kurullarının göreve başlamalarıdır.

Büyük Bestekâr

HACI ÂRİF BEY

Aşağıda Türk musikisinin en büyük şarkı bestekârı olan Hacı Ârif Bey'in hayatını ve şahsiyetini anlatan bir yazı bulacaksınız. Bu, bir Türk bestekârı hakkında kaleme alınmış ilk monografidir.

MADDE 218'İN KURULUŞU
SONRASI

Yazan: Yılmaz Öztuna

MEHMED Ârif Bey, 1831 yılının ikinci yarısında İstanbul'da Eyüpsultan semtinde doğdu. Eyüp şer'i mahkemesi kâtibî Ebû-Bekir Efendi'nin oğludur. Yani mütevazı bir ailenin çocuğu idi. Daha ibtidâî mektepte (ilkokulda) iken, sesinin fevkalâde güzelliği Eyüpsultan'da meşhur oldu; bu suretle musikiye istidatlı bir çocuk sıfatıyla nazar-ı dikkati çekti. Büyük bestekâr Eyyûbî Mehmed Bey'den (Ölümü: 1850) musiki öğrenmeye başladı. Mehmed Bey'in derslerine devam etmeden önce, kendisinden 6 yaş büyük olan istikbalin dâhî bestekârı Zekâi Efendi'den (Eyyûbî Hoca Hâfız Mehmed Zekâi Dede-Efendi: 1825-24.XI.1897) biraz musiki öğrenmişti. Kendisini Mehmed Bey'e götürten de Zekâi Efendi idi; Mehmed Bey, Zekâi Efendi'nin de hocası idi. İstidatını derhal anlayan Mehmed Bey, genç Ârif'e bir müddet ders verdi; sonra Mızıkay-ı Hümâyûn'a, yani Türk İmparatorluk Mızıkası'na girmesine delâlet etti. Mehmed Bey, Mızıkay-ı Hümâyûn'un Türk musikisi kısmında hoca idi; talebesine bu Saray konservatuvarında da ders vermeye devam etti.

1844'te Ârif, 13 yaşına gelmişti. Mehmed Bey'in tavassutu ile Bâb-ı Seraskerî yani millî savunma bakanlığının bir dairesine kâtip olarak girdi. Bir yandan da musikiye

çalışıyor; sesinin güzelliği bütün İstanbul'da meşhur olmaya başlıyordu. Bizzat Sultan Abdülmecid'in (1839-1861) dikkat nazarını çeken bu müstesna istidat, Mehmed Bey'den sonra, Mızıkay-ı Hümâyûn'da, büyük bestekâr Hacı Hâşim Bey'in (1814-1868) derslerine devama başladı. Hâşim Bey'e talebe oluncaya kadar Mehmed Bey'den 30 fasıl öğrenmiş, zamanın tabirince «meşk etmiş» ti. Fevkalâde musiki kabiliyeti, mükemmel hâfızası, çok güzel sesi, ince zevki, yüzünün asil hatları ve yakışıklılığı ile Ârif Bey, çok erken şöhret basamaklarına tırmanmaya başladı. En girift besteleri bir dinleyişte hatasız tekrar ediyordu. Bu haliyle en titiz üstatları bile hayrette bırakmıştı. Terbiye, nezaket ve kibarlık nümunesi de olan bu genci nihayet Sultan Mecid, mâbeynci olarak maiyetine aldı. Henüz 20 yaşına varmayan genç mâbeynci, binden fazla Türk musikisi parçasını ezber biliyordu. Bu sıralarda sakal salıverdi.

SARAY HAYATININ BAŞLANGICI

Ârif Bey, az sonra Harem-i Hümâyûn'daki bir kısım cariyelere musiki hocası tayin edildi. Talebesinin içinde Çeşm-i Dilber adında 15 yaşlarında bir Çerkes kızı vardı. Bu kız, fevkalâde güzelliğinden dolayı padişaha zevce olmaya namzet sa-

Bestekâr Hacı Ârif Bey

21 MAYIS 2001

Hayat Tarik Mecmua, yil: 2 / sayi: 7, 1. Agustos 1966, s. 27-32.

polis karakolları lâğv ve tebdile, efradin silâhları alınarak tevkife başlandı.

Aynı zamanda Veliahd hazretlerinin saraylarının muhafazası için yüzbaşı Edhem Efendi kumandasında bir jandarma müfrezesi gönderildi.

Nisanın on birinci ve on ikinci günleri İstanbul ve Beyoğlu cihetlerinin, on üç ve on dördüncü günleri de Boğaziçi ve Üsküdar taraflarının muamelât emniyet ve asayişi Selânik'ten gelen yetmiş polis ve altı yüz jandarma ile nizama kondu.

Martin otuz birinden ve bilhassa nisanın beşinci gününden beri zihnen ve beden pek ziyade yorulmuş bulunduğum halde, on birinci gününden beri hiç rahat edemiyorum. Bir yatak bulup uzanmaya, başımı yastığa koymaya muvaffak olamıyorum. Geceleri iki, üç saat kadar bir müddet sandalyelere yaslanarak uyku kestirmek ve daha doğrusu biraz dinlenmek kabil olabiliyordu.

Nisanın on üçüncü günü artık tehlikenin tamamen zail olmuş bulunduğuna hükümlenilirdi. O gün idare-i örfiye ilân edilmiş, divan-ı harpler teşekkül ederek tahkikata başlanmıştı.

YILDIZ'IN KUŞATILMASI

Her tarafta tutulan birçok eşaş, bana gönderiliyordu. Binaenaleyh divan-ı harplere hazırlık tahkikatı yapmak için Mahmud Şevket Paşa'nın muvafakatini istihlal ederek iki tahkik heyeti teşkil ettim. Bu suretle hemen zuhur etmek istidadında görülen anarşinin, haksız ve lüzumsuz tevkifatın önüne geçtim. Bazı genç zabıter, birçok zevatı derdest ve tevkif etmek için bana müracaat ediyor veya müracaat etmeden tevkif ederek bana getiriyorlar. Ezcümle Müşir Zeki Paşa'nın hanesinde Çerkesler toplanmış, bilmem ne oluyor, diye bir haber verdiler. Tahkik ettim, böyle bir içtima olmadığını anladım. Bir saat sonra Zeki Paşa'yı bir arabaya bindirmiş, harbiye nezaretine getirmişlerdi. Derhal Mahmud Şevket Paşa'ya gittim, keyfiyeti anlattım. Müşarîniyleh Zeki Paşa'yı serbest bıraktı. Aynı hal Ferik Memduh Paşa Hazretleri'ne de vaki olmuştur. Bundan sonra şayanı dikkat ve haizi ehemmiyet üç şey kalmıştı. a) Meclis-i Millî'nin Sultan Abdülhamid hakkındaki ittihaz edeceği karar, b) Meşihat-ı İslâmiye'nin vereceği fetva, c) Sultan Abdülhamid'in hal'i icabederse, ittihaz olunacak tedbirler.

Yıldız askeri zaten iki günden beri Boğaz'ı geçerek Anadolu cihetine savuşmakta idi. 13 nisan 1909 pazartesi günü akşamı saat onda Hareket Ordusu Kumandanı Mahmud Şevket Paşa Hazretleri'nden

aldığım emir üzerine Beyoğlu, Şişli, Balı mumcu çiftliği tarihiyle Yıldız Sarayı'na gittim. Çiftliği geçince saraya yakın sularında Manastır redif taburuna tesadüf ettim. Sonra camii şerifin önüne girdim. Orada Şevket Paşa ile Enver Bey ve sair zabitanla karşılaştım. Maksat sarayın asker tarafından işgalini tetkik etmekti. Enver Bey ile sarayın etrafını gezdik. Asker kâmilen Yıldız'ı kuşatmıştı. Yıldız' da beyaz bir teslim bayrağının dalgalandığı görülüyor, Sultan'ın hal'i keşfolunabiliyordu. Gece saat bir buçukta Harbiye Nezaretine avdet ettim.

Sultan Abdülhamid artık esaret ve mevkufiyet halindeydi. Hariçle alakası tamamiyle kesilmiş olarak harem dairesine kapanmıştı. Mahmud Şevket Paşa Hazretleri, karar hilâfına sarayın asker tarafından bu derece abluka edilmiş olmasına memnun olmadılar. Zira saray akşamdan sonra abluka edilecek, salı günü sabahı her şey hazırlanmış bulunacaktı.

14 nisan 1909 salı günü sabahleyin erkenden Mahmud Şevket Paşa'nın nezdlerine gittim. Bugünkü işlerden bahsettikten sonra, Yıldız Sarayı'nın harem dairesi giriş ve çıkışlarını jandarma ile işgal etmek ve neticeyi telgrafla bildirmek üzere saat üçte saraya gitmek emrini aldım.

Saat dörtte Selânik jandarma alayı kumandanı Kaymakam Tayyar Bey ve Erkânıharp kolacağı Kemal Bey ve yirmi beş nefer jandarma süvarisini beraber alarak Yıldız'a gitmek üzere Beşiktaş'a geldim. Bu sırada, gelişimi Veliahd hazretlerine arzemişlerdi. Veliahd Hazretleri Kaymakam Hayreddin Bey vasıtasıyla beni nezdlerine davet ettiler. Yüksek huzurlarına kabul buyurdum. Saat beş idi. Veliahd Hazretleri, beni pek büyük bir nezaketle kabul ederek:

— Sizi gördüğümden pek mahzuz oldum buyurdular. Bugün hep bahtiyarlık hissediyorum. Zira milletin umumî arzusuyla Osmanlı tahtına davet edilmekte olduğum gibi, fikir ve niyetim, saltanat değil, devlet ve milletime hizmetten ibarettir. Zaten saltanat devri geçmiştir. Cenab-ı Allah'ın tevfiyat-ı Rabbaniyesine mazhar olacağımı istidlâl ediyorum. Hayatımı, selâmet ve saadet-i mülk ve millet uğrunda feda etmekle bahtiyar olacağım. Cenab-ı Allah cümlemizi muvaffak-bilhayır buyursun.

Galata Sayınımızda
SULTAN HAMİD'İN HALİ

Büyük Bestekâr

HACI ÂRİF BEY

Yazan: Yılmaz Öztuna

— Geçen sayıdan devam —

ÂRİF Bey'in bestelediği 1 000 küsur şarkı ve bir hayli dini eserden elimizde ancak 326 şarkı, 8 dini eser ve 2 de büyük güfteli eser (2 Beste ve 1 Yürük Semâi) kalmıştır. Bu 336 eserin notaları, çeşitli koleksiyonlara dağılmıştır. Ben 300 küsurunun notasını bizzat görüp tetkik ettim veya okuyandan dinledim. Ancak bizde koleksiyonların âkabetinin sahiplerinin ölümünden sonra ne olduğu malûm bulunduğundan, belki bu arada Arif Bey'in eserlerinin bir kısmı daha ziyaa uğramıştır.

Arif Bey, tek başına, şarkı şeklini, Türk musikisinin en mühim şubesi haline getirmiştir. Şarkıları teknik bakımdan çok sağlam, ifade itibarıyla ekserisi mübalâğasız harikulâde, eda bakımından da pek asil ve kibardır. Hemen daima neş'eli, coşkun, rind ve zarif bir sanatkar çehresi gösterir. Bütün Türk musikisi şarkı bestekârları üzerinde Arif Bey'in tesiri olmuştur. Bu kısa izahattan sonra şimdi, Arif Bey'in Türk musikisi tarihindeki mevkiini daha vâzih bir surette açıklayabiliriz.

XIX. asrın ilk yarısında Türk musikisi, «hercümerc» kelimesiyle vasıflandırılacak bir durumda idi. Aynı zamanda yaşayan yüzlerce bestekâr vardı. Fakat

bu az görülmüş sayı çokluğunda meselâ IV. Mehmed (1648-1687) ve III. Ahmed (1703-1730) zamanlarındaki gibi, bir kalite dengesi yoktu. Bu devirde Dede Efendi, yüzlerce, belki binlerce rakibi üzerinde yükseldi; hiç bir bestekâra nasip olmamış derecede şöhret kazandı. Az görülmüş bir çeşitlilik ile eser besteledi; bu besteler derhal yayıldı; çok büyük ilgi gördü ve birinci sınıf bestekârlardan beşinci sınıf taklitçilere kadar her kudretteki musikişinas tarafından taklit edildi. Dede Efendi'yi tanımış bir devrin bestekârı bulunan Dellâl-zâde'yi meselâ Hacı Sâdullah Ağa (1760?-1825) derecesinde bir bestekâr olarak musiki tarihine geçirmek müşküldür. Dellâl-zâde'de, devrin cereyanı ile şahsî dehanın kendisini sevk etmek istediği yollar, bariz olarak müşahade edilebilir. Beste ve Semâiler'inde üstadı Dede Efendi'den daha ciddi ve daha klasik, şarkılarında ise şaşkın bir vaziyettedir: Beste kokusunda olanların yanında, alelade türküler göstermek mümkündür.

DÂHİ BİR BESTEKÂR

Bütün bu düşüncelerin neticesi şudur ki, klasik devirden çıkış Türk musikisinden pek hareketli ve karışık olmuş, hemen

08 AĞU 2007

ÖLÜMÜNÜN 120. YILINDA
HACI ÂRİF BEY

MADE YATIRILAN
SONR. 03.07.2007

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

2005